

Aanvullend onderzoek naar vleermuizen in kader van de Flora- en faunawet

Pigge Landen 1, Hertme

Colofon

Aanvullend onderzoek naar vleermuizen in kader van Flora- en faunawet,
Pigge Landen 1, Hertme

Uitgevoerd door:
Natuurbank Overijssel

Opdrachtgever: BIZ.Nu
Contactpersoon: N. van Benthem

Projectnummer en versie: 148, versie 1.0		Status: definitief
Projectleider: Ing. P. Leemreise	Veldmedewerker(s): Ing. P. Leemreise	Rapportdatum: 15-10-2012
Ligging projectgebied: Piggelanden 1, Hertme	Amersfoortcoördinaten: X247.5660 Y483.2678	

Correspondentieadres:
Postbus 206
7480 AE Haaksbergen
info@natuurbankoverijssel.nl

1. Aanleiding en doel

Er zijn concrete plannen om de bestaande bebouwing op het adres Pigge Landen 1 in Hertme te slopen en ter plekke een nieuwe woning met bijgebouw op te richten. Om deze ontwikkeling mogelijk te maken dient het bestemmingsplan aangepast te worden. Om te kunnen bepalen of er sprake is van een 'goede ruimtelijke ordening' dient onder andere onderzocht te worden of de voorgenomen activiteit past binnen de regels van de Flora- en Faunawet en de Natuurbeschermingswet.

Om aan de zorgplicht van de Flora- en faunawet te kunnen voldoen is door ecologisch adviesbureau Eelerwoude op 1 april 2011 een quickscan onderzoek uitgevoerd naar de (mogelijke) aanwezigheid van beschermde flora en fauna in het plangebied. Tevens is de voorgenomen activiteit getoetst aan het effect op beschermde natuurgebieden. Uit dit onderzoek kwam naar voren dat het voorgenomen initiatief mogelijk een negatieve invloed heeft op het functionele leefgebied van vleermuizen. Om de invloed van de voorgenomen activiteit op het leefgebied van vleermuizen te kunnen beoordelen is in de zomer en nazomer van 2012 aanvullend onderzoek uitgevoerd. Dit vervolgonderzoek is uitgevoerd door Natuurbank Overijssel.

Dit rapport is opgesteld als addendum bij de rapportage van het quickscan onderzoek. Voor algemene beschrijvingen en afwegingen van overige soortgroepen wordt naar de betreffende rapportage verwezen.

- Heins, R., 2011. Quickscan natuurwaardenonderzoek Flora- & Faunawet & voortoets natuurbeschermingswet Pigge Landen 1(projectnummer 5026). Eigen uitgave Eelerwoude, Goor.

Het in deze rapportage beschreven onderzoek is uitgevoerd met als doel om antwoord te kunnen geven op de volgende onderzoeksvragen:

M.b.t. vleermuizen:

- Welke soorten maken gebruik van de locatie?
- Welke functie heeft het gebied voor betreffende soorten?
- Wordt bij de uitvoer van de ingrepen de Flora- en faunawet overtreden?

Dit rapport beschrijft de bevindingen van dit nader onderzoek.

2. Situering van het plangebied

Het plangebied is gesitueerd aan de Pigge Landen 1 in Hertme, gemeente Borne. Het is gelegen in het buitengebied.

Situering van het plangebied en de omgeving. Het plangebied wordt met de cirkel aangeduid.

Detailopname van het plangebied. Het plangebied wordt met de gele contour aangeduid.

In het plangebied staan naast het hoofdgebouw, twee iets grotere bijgebouwen en één kleiner bijgebouw. Ten zuiden van het hoofdgebouw en bij de entree van het erf staan enkele forse zomereiken. Het plangebied grenst aan de zuid-, west- en noordzijde aan een beek met beek begeleidende beplanting.

Deze watergang loopt als het ware met een lus om het plangebied heen. Het plangebied ligt in een half open het agrarisch cultuurlandschap met verspreid liggende boeren erven, relictbeplanting van voormalige houtwallen, kleine bosjes en houtsingels.

3. Methode

Tijdens verschillende bezoeken in 2012 is het plangebied geïnventariseerd op vleermuizen. De toegepaste onderzoeksmethoden worden in deze paragraaf nader toegelicht. Tijdens alle bezoeken waren de weersomstandigheden geschikt voor het inventariseren van de aanwezige soorten (zie Tabel 1). Gezien de grootte van het plangebied wordt niet verwacht dat er soorten en functies zijn gemist.

bezoekdatum	tijdstip	weersgesteldheid
20-6-2012	Avond	Onbewolkt, droog, windstil, 21 °C
20-7-2012	Ochtend	Onbewolkt. Droog, Windkracht 1-2, 14 °C
7-9-2012	Ochtend	Bewolkt, droog, windkracht 1, 12 °C
4-10-2012	Avond	Half bewolkt, droog, windkracht 2-3, 16 °C

Tabel 1. Bezoekdata en weersgesteldheid

3.1 Onderzoeksmethodiek

Iedere dier- en plantengroep heeft zijn eigen methode van inventarisatie om zo een zo goed mogelijk beeld te krijgen van de betekenis van het gebied voor de betreffende soorten of groepen. Hieronder wordt de onderzoeksmethode van de onderzochte groep gegeven zoals uitgevoerd in het plangebied.

Vleermuizen

Voor het in kaart brengen van vleermuizen is zowel visueel als auditief geïnventariseerd. Met behulp van een heterodyne batdetector met opname- en vertragingfunctie (type:Pettersson D240x) is de echolocatie, die vleermuizen uitzenden, voor ons hoorbaar gemaakt. Wanneer op basis van frequentie, klank en ritme niet met 100% zekerheid de soort bepaald kon worden, is een opname gemaakt op een extern opname apparaat (type: Zoom H2). Door middel van het computerprogramma Batsound is een nadere analyse uitgevoerd. Door de dieren ook zoveel mogelijk visueel waar te nemen is de determinatie geverifieerd en is het gedrag (en daarmee vaak de functie van het gebied) vastgesteld. Dit onderzoek is specifiek gericht op het in kaart brengen van verblijfplaatsen, soortsaanwezigheid en gebiedsgebruik. De voorzomerbezoeken zijn uitgevoerd voor het in kaart brengen van kraam- en zomerverblijven. Tijdens de nazomerronden lag de nadruk op het in kaart brengen van balts- en paarlocaties en indicaties voor winterverblijven. Het ochtendbezoek is uitgevoerd vanaf enkele uren voor zonsopkomst tot zonsopkomst. De avondbezoeken zijn ruim voor zonsondergang gestart tot enkele uren hierna. De toegepaste methoden zijn gebaseerd op het vleermuisprotocol 2012 zoals opgesteld door het Netwerk Groene Bureau, Gegevensautoriteit Natuur en de Zoogdiervereniging.

3.2 Volledigheid van de inventarisatie

Het onderzoek is volgens de genoemde protocollen uitgevoerd. Een inventarisatie blijft echter uiteraard een steekproef. Het is dan ook mogelijk dat soorten en functies niet waargenomen zijn, terwijl dat ze (op een ander tijdstip) wel aanwezig zijn. Dit is echter acceptabel, de Flora- en faunawet vraagt een initiatiefnemer om alles te doen wat redelijkerwijs van hem verwacht kan worden. Met de gekozen methode en inspanning is dan ook voldoende invulling gegeven aan artikel 2 van de Flora- en faunawet. Wat betreft het (voor)onderzoek heeft de initiatiefnemer dan ook gedaan wat redelijkerwijs van hem verwacht kan worden. Wel moet hierbij worden opgemerkt dat de houdbaarheid van verspreidingsgegevens aan een maximale periode zijn gebonden. Voor de verspreidingsgegevens van licht beschermde soorten, of het juist ontbreken hiervan, wordt veelal een bruikbaarheidsperiode van circa 5-6 jaar gehanteerd, zoals de meeste gegevens in het quickscanrapport. Voor zwaar beschermde soorten als vleermuizen en vogels geldt een bruikbaarheidsperiode van circa 2-3 jaar. Na deze periode zijn de gegevens verouderd en dient beoordeeld te worden of de gegevens voldoende up-to-date zijn om te gebruiken bij ruimtelijke ingrepen. Voor dit alles geldt wel dat de planlocatie niet significant veranderd

waardoor nieuwe leefsituaties kunnen zijn ontstaan. Dit is hier echter, voorafgaande aan de voorgenomen sloop, niet het geval.

4. Onderzoekresultaten

In dit hoofdstuk worden kort de bevindingen van het onderzoek weergegeven. De verspreidingskaart van de aangetroffen soorten is opgenomen in de bijlage. In het volgende hoofdstuk worden de wettelijke consequenties en aanbevelingen gegeven.

Hieronder worden de resultaten per soort en per functie behandeld. In de bijlage is een verspreidingskaart weergegeven met daarop de waargenomen vleermuizen en gebiedsfuncties.

4.1 Vleermuizen

Gedurende het onderzoek zijn twee vleermuissoort aangetroffen:

- Gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*)
- Laatvlieger (*Eptesicus serotinus*)

Gewone dwergvleermuis (Pipistrellus pipistrellus)

Tijdens alle ronden zijn foeragerende Gewone dwergvleermuizen in het onderzoeksgebied waargenomen. Tijdens de bezoeken in juni en juli werden beide keren drie individuen waargenomen. Tijdens het bezoek in juni werd een waarschijnlijk uit het hoofdgebouw uitvliegende gewone dwergvleermuis waargenomen, en tijdens het bezoek in juli werd met zekerheid vastgesteld dat minimaal twee vleermuizen een verblijfplaats betrokken in het hoofdgebouw. De exacte invliegopening(en) werd(en) helaas niet gevonden. Tijdens het eerste najaar bezoek werden twee rondom het hoofdgebouw foeragerende dwergvleermuizen waargenomen. Tijdens het tweede najaar bezoek werden wederom twee uitvliegende dwergvleermuizen waargenomen, waarvan later minimaal één dwergvleermuis ook baltsend is vastgesteld in het onderzoeksgebied. Deze baltsende vleermuis riep vooral aan de voorzijde van het hoofdgebouw.

Op basis van de waarnemingen kan geconcludeerd worden dat er een zomerverblijfplaats van de Gewone dwergvleermuis in het hoofdgebouw aanwezig is en minstens één paarverblijf. Er zijn geen aanwijzingen gevonden die op de aanwezigheid van een kraamkolonie of winterverblijf duiden.

Laatvlieger (Eptesicus serotinus)

Tijdens de bezoeken in juni en juli werden tijdens het bezoek 2-5 langsvliegende laatvliegers waargenomen die net ten zuiden van het plangebied in NW-ZO richting vlogen (uitvliegen in NW richting). De langs vliegende beesten hebben geen binding met het plangebied.

5. Toetsing Flora- en faunawet

5.1 Algemeen

Sinds het inwerking treden van de AMvB artikel 75, 26 feb. 2005, is de beschermde status van dieren en planten opgedeeld in 3 tabellen. Soorten die vermeld staan op Tabel 1 zijn vrijgesteld van ontheffing indien de werkzaamheden aan te merken zijn als Ruimtelijke Ontwikkelingen. Tabel 2 en 3 soorten zijn zwaarder beschermd en hiervoor is nader onderzoek of toetsing noodzakelijk. Alle in Nederland voorkomende vleermuissoorten zijn opgenomen in bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn. In Nederland is de soortbescherming verankerd in de Flora- en faunawet en zijn de soorten uit bijlage IV van de Habitatrichtlijn opgenomen in tabel 3 van de AMvB artikel 75. Hierdoor zijn alle vleermuissoorten zwaar beschermd. Volgens de Ff-wet is het functionele leefgebied van de Steenuil beschermd, waarbij de nestplaats jaarrond bescherming geniet. Ontheffing voor het beschadigen of wegnemen van het leefgebied en/of de nestplaats kan verkregen

5.2 Ingreep

De initiatiefnemer is voornemens om alle in het plangebied aanwezige bijgebouwen (stallen) te slopen en een nieuwe woning met bijgebouw op te richten. De beoogde (ruimtelijke) ingreep heeft mogelijk een negatief effect op vleermuizen. Hierbij is onderscheid te maken tussen tijdelijke en permanente invloeden die effecten kunnen veroorzaken. Dit zijn:

Mogelijke invloeden:

- Geluid bij sloop- en grondwerken;
- Licht tijdens de sloop- en bouwfase;
- Trillingen tijdens sloop- en bouwwerkzaamheden.

Mogelijke permanente invloeden:

- Mogelijk afname/verdwijnen van beschermde vaste rust- of verblijfplaatsen en/of jaarrond beschermde nesten;
- Vernielen/verdwijnen van beschermde soorten;
- Aantasting van de kwaliteit van het leefgebied van beschermde soorten;
- Aantasting van de kwaliteit van beschermde natuurgebieden.

5.3 Effectbeoordeling

Vleermuizen

Verblijfplaatsen

Er bevinden zich een zomer- en paarverblijf van de Gewone dwergvleermuis in het hoofdgebouw. Ondanks speurwerk tijdens daglicht zijn geen invliegopeningen gevonden. Het is onbekend waar de verblijfplaats(en) zich exact in het hoofdgebouw bevindt(bevinden). De voorgenomen activiteit voorziet in de sloop van het hoofdgebouw. De verblijfplaats gaat daarbij definitief verloren.

Vliegroutes

Het plangebied vormt geen verbindende schakel in vliegroutes van vleermuizen. De langs het plangebied vliegende Laatvliegers vertoonden geen enkele binding met het plangebied. Het plangebied ligt vermoedelijk tussen de verblijfplaats en belangrijke foerageergebieden van deze laatvliegers. De voorgenomen activiteit heeft geen negatief effect op vliegroutes van vleermuizen.

Foerageergebied

Alle uitvliegende Gewone dwergvleermuizen foerageerden tot maximaal 30 minuten rondom het hoofdgebouw en de eiken op het erf, alvorens weg te vliegen langs de beplanting van de watergang in

noordelijke- en/of zuidelijke richting. Het plangebied heeft geen bijzondere betekenis als foerageergebied. Alle uitvliegende dwergvleermuizen vlogen binnen afzienbare tijd naar de beekbegeleidende beplanting om vervolgens in noordelijke- of zuidelijke richting uit het zicht te verdwijnen. De voorgenomen activiteit heeft geen negatief effect op vliegroutes van vleermuizen. De erfbeplanting blijft vermoedelijk zelfs gehandhaafd.

5.4 Toetsing Flora- en faunawet

Door de beschermde status van alle vleermuizen zijn zowel de individuen, verblijfplaatsen, essentiële vliegroutes en foerageergebieden beschermt. Artikel 11 van de Flora- en faunawet verbiedt onder andere het vernietigen van vaste rust- en/of verblijfplaatsen.

Vleermuizen

Aanwezigheid verblijfplaatsen

Door het slopen gaan een zomerverblijfplaatsen en paarverblijf). De voorgenomen activiteit is in strijd met artikel 9¹ en artikel 10² de Ff-wet. Voordat het hoofdgebouw gesloopt mag worden dient een ontheffing van de genoemde verbodsbepalingen 9 en 10 verkregen te worden.

Aanwezigheid foerageergebied

De voorgenomen activiteit heeft geen negatief effect op de kwaliteit van het functionele leefgebied van vleermuizen, voor zover het betrekking heeft op het foerageergebied. Er hoeft geen nader onderzoek uitgevoerd te worden en er hoeft geen ontheffing aangevraagd te worden

Betekenis plangebied in vliegroutes

Het plangebied heeft geen betekenis als functionele vliegroute van vleermuizen. De voorgenomen activiteit is niet in strijd met de Ff-wet. Er hoeft geen nader onderzoek uitgevoerd te worden en er hoeft geen ontheffing aangevraagd te worden.

5.5 Mitigerende maatregelen

Voorgenomen ontwikkeling is in strijd met de Ff-wet. Er is een wettelijke noodzaak om mitigerende en/of compenserende maatregelen te treffen om te voldoen aan de Ff-wet. Geadviseerd wordt de sloop van de gebouwen af te stemmen op de ecologie van de Gewone dwergvleermuis en om vervangende verblijfplaatsen aan te bieden door middel van het plaatsen van twee vleermuiskasten in de aanwezige bomen op het erf en het aanbrengen van vier inmetselfkasten in de nieuw te bouwen woning.

Periode en methodiek van sloop

De periode van de sloop wordt afgestemd op de ecologie van de soorten: na de winterperiode en voor het koloniseren van kraam- en zomerverblijven of na de periode van kraam-, zomerverblijven en paarverblijven en voor de winterperiode (periode: begin maart tot eind april en half oktober tot half november).

Te treffen voorzieningen

Sommige soorten vleermuizen zijn sterk afhankelijk van gebouwen als zomer-, winter- en paarverblijfplaats. Het is relatief eenvoudig om gebouwen geschikt te maken als verblijfplaats van

¹ Artikel 10: Verbod: opzettelijk verontrusten van beschermde dieren

² Artikel 11: Verbod: wegnemen, verstoren, aantasten van verblijfplaatsen en voortplantingsplaatsen

vleermuizen. De voorkeur gaat daarbij uit naar duurzame maatregelen, bijvoorbeeld door het aanbrengen van potentiële verblijfplaatsen in de nieuw te bouwen woningen.

Om de vaste rust- en verblijfplaats van gewone dwergvleermuizen te creëren kunnen vier vleermuiskasten in de nieuw te bouwen woningen aangebracht worden. Als alternatief kan ook gekozen worden voor permanente gevelkasten (opbouw) op muren. Hiervoor zijn enkele verschillende typen verkrijgbaar, (zie www.waveka.nl). Op deze wijze worden middels vrij eenvoudige middelen kansen voor hernieuwde vestiging gecreëerd. De kasten worden verdeeld over de verschillende windrichtingen (bij voorkeur oost, zuid en west) geplaatst waardoor variatie in microklimaat ontstaat. Zie voor voorbeelden in metseltype onder. De kasten dienen op minimaal 3 meter hoogte te worden aangebracht. Binnen een straal van 4 meter voor de uitvliegopening mogen geen objecten als bomen of lichtmasten worden geplaatst om zo een vrije in- en uitvliegopening te waarborgen.

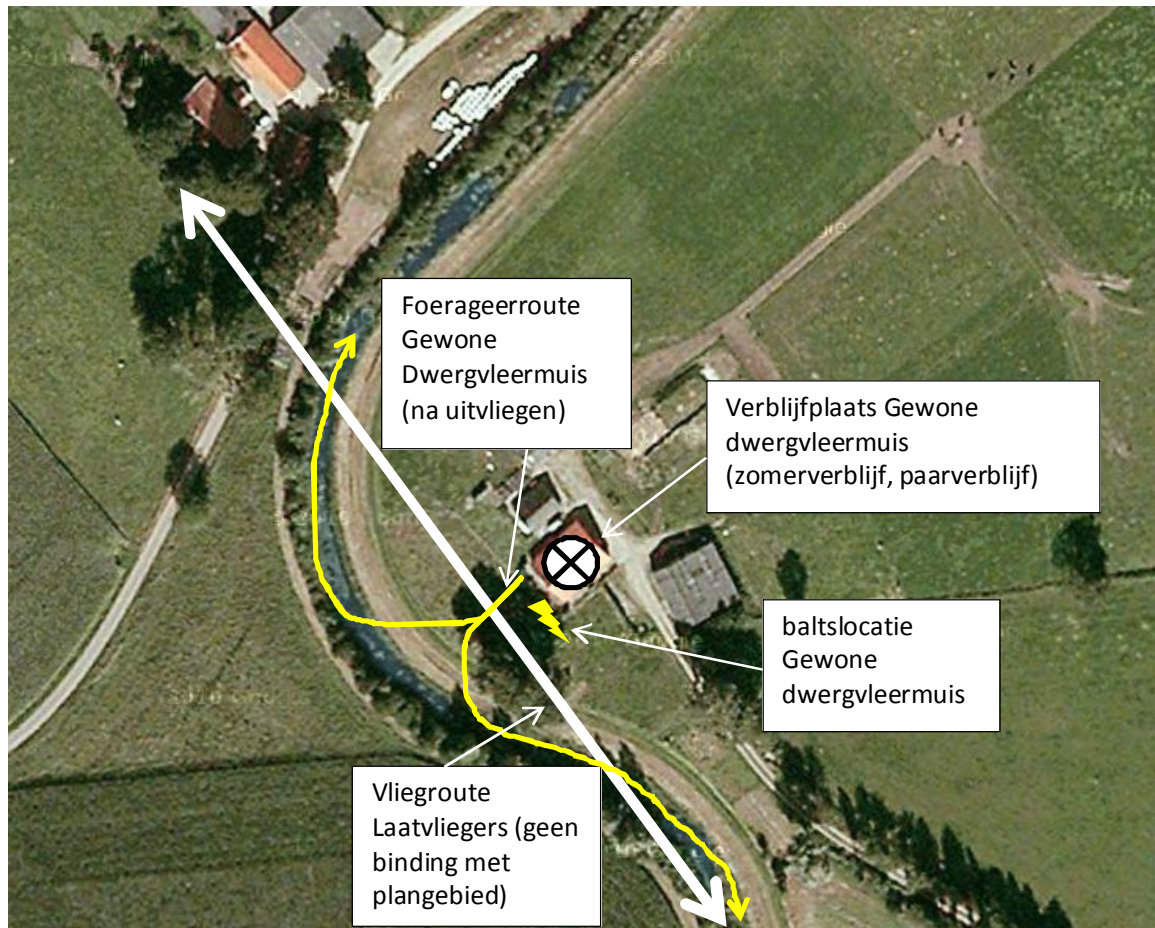

Afbeelding links; vleermuiskast opgehangen aan een boom. Rechts; voorbeeld van een in metselkast voor vleermuizen.

6. Conclusie en aanbevelingen

Voorgenomen activiteit heeft een aantoonbaar negatief effect op het functionele leefgebied van vleermuizen. De voorgenomen activiteit mag alleen uitgevoerd worden indien er een ontheffing van art. 10 en 11 van de Flora- en faunawet verkregen is. Een activiteitenplan, waarin de voorgenomen activiteit, de ingreep-effectbeoordeling en de compenserende- en mitigerende maatregelen beschreven staan, maakt onderdeel uit van de ontheffingsaanvraag.

Bijlage:
Waarnemingen van vleermuizen in het onderzoeksgebied in 2012

Literatuur

- Broekhuizen, S. (et al.). 1992. Atlas van de Nederlandse zoogdieren. K.N.N.V. Uitgeverij, Utrecht.
- Dietz, C., Nill, D. 2009. Vleermuizen; alle soorten van Europa en Noordwest-Afrika. Tirion.
- Heusden, W.R.M., S.J. Vreugdenhil. 2006. Handreiking Flora- en faunawet. Voor werkzaamheden en activiteiten in het kader van bestendig gebruik, bestendig beheer en onderhoud en ruimtelijke inrichting en ontwikkeling. Dienst Landelijk Gebied, Utrecht.
- Ministerie van LNV., 2005 (herzien 2009). Buiten aan het Werk. Houd tijdig rekening met beschermde planten en dieren! Brochure.
- Sachteleben, J. & O. von Helversen, 2006. Songflight behaviour and mating system of the pipistrelle bat (*pipistrellus pipistrellus*) in an urban habitat. In: *Acta Chiropterologica*, 8(2): 391-401, 2006.

Internet

- www.vleermuizenindestad.nl
- www.vleermuis.net
- www.zoogdiervereniging.nl